

DIGIRES

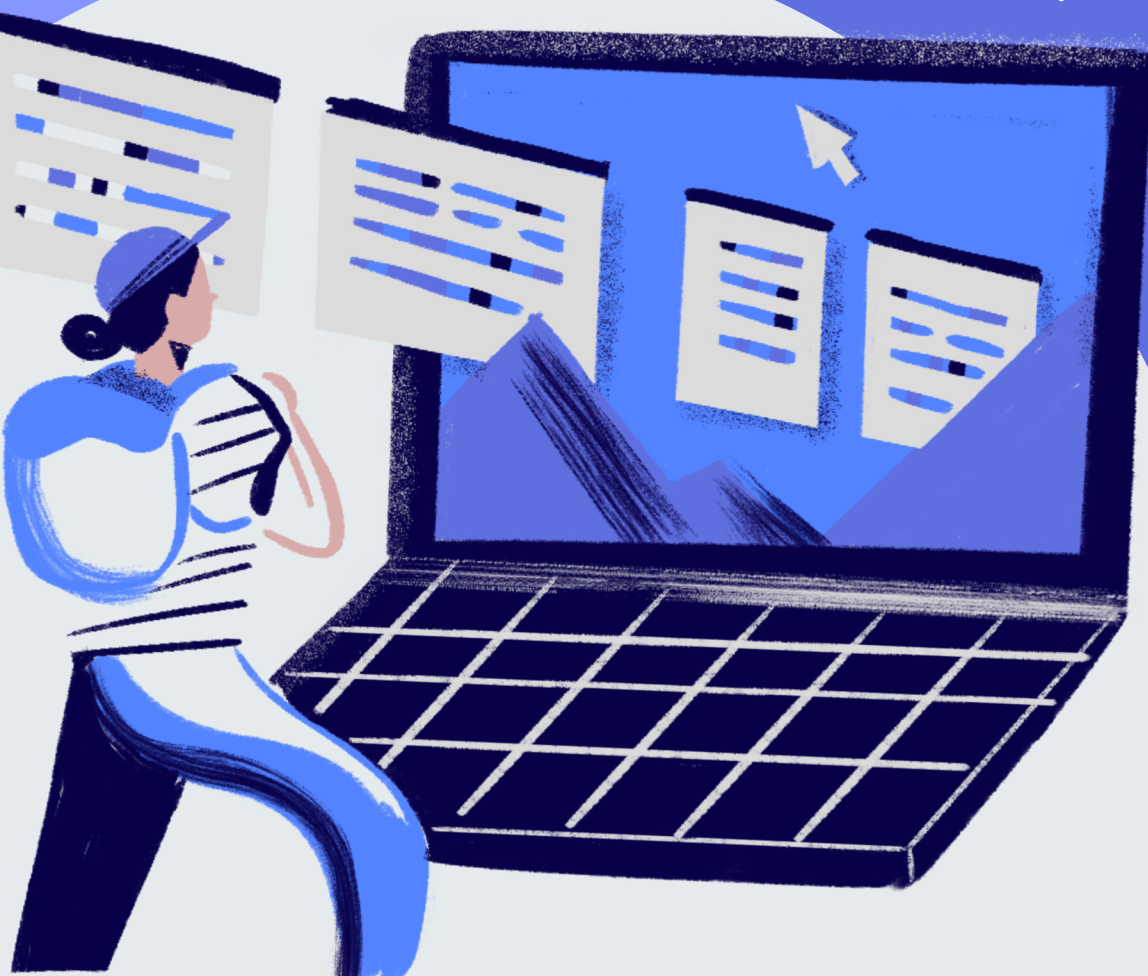
Baltijos skaitmeninio
atsparumo tyrimų centras

Baltic Engagement
Centre for Combating
Information Disorders

DIGIRES VADOVAS MOKYTOJAMS

*Kaip kūrybiškai integruoti
medijų ir informacinio
raštingumo pratimus
pamokų metu?*

TURINYS

Pratarmė	3
Užduotys pamokoms	5
1. Teksto pažinimas: ar žinotai, kad skaitome vertikaliai?	5
2. Medijų apsupty: informacijos objektų reikšmė kasdieniam gyvenimui	9
3. Išankstinės nuostatos: kodėl tai pavojinga?	14
4. Informacijos paieška: kaip mes išgyvename neapibrėžtumo sąlygomis?	19
PABAIGOS ŽODIS: o kas toliau?	23
Naudingos nuorodos ir šaltiniai (lietuvių k.)	23
Naudingos nuorodos ir šaltiniai (anglų k.)	24
Apie DIGIRES	24
Apie BECID	26
PRIEDAS. „Ženklių skaitymo“ atmintinė: tinkamai užduoti klausimai, kuriuos aptaria grupės	

PRATARMĖ

Gyvename globalios skaitmeninės komunikacijos ir intensyvių informacijos mainų laiku, kuomet per šiuolaikines medijas mus pasiekia pati įvairiausia informacija – tiek labai kokybiškas turinys, kuriuo galima pasitikėti, tiek klaidinantis ar sukurtas dirbtinio intelekto. Spartėjant skaitmenizacijai, melagingo, klaidinančio ir dažnai priešiško turinio mastai auga eksponentiškai. Toks turinys kelia didelius iššūkius demokratiniam tvarumui, trikdo nuomonių formavimosi procesus, kelia visuomenės nepasitenkinimą. Nors skirtingos medijos tapo mūsų kasdienybės ir tapatybės dalimi, tačiau **ar žinome, kaip ieškoti tiesos ir atskirti patikimą šaltinį nuo melagingo ar manipuliatyvaus? Kaip susivokti begalinėje vaizdų, garsų, tekstų, simbolių, duomenų ir visa tai komunikuojančių žmonių bei robotų maišalynėje?**

Neišsenkančios informacijos ir duomenų apsuptyje esame pasimetę ir nežinome, kuo pasitikėti. Todėl turime mokytis „kitaip“ pamatyti mus supantį informacinį ir įvairiausių pagundų bei manipuliacijų prisotintą pasaulį – tai reiškia, kaskart savęs klausti, **ar tai, ką matau išmaniojo telefono arba kompiuterio ekrane, yra tiesa?**

Būtent **mokytojas (-a)** yra informacijos nešėjas (-a) ir žmogaus vaizduotės budintojas (-a), sukaupęs (-usi) gilią profesinę patirtį ir svarų dalykinių žinių bagažą.

Tačiau jam ar jai neretai stinga įgūdžių, kaip tas žinias perteikti, žvelgiant iš medijų pasaulio perspektyvos. Pastebime, kad labai trūksta sistemingų pratimų, kurie pagelbėtų dirbant su moksleiviais ir kuriems nereikėtų itin gilaus išankstinio pasirengimo.

Todėl pristatome Baltijos skaitmeninio atsparumo tyrimų centro **DIGIRES** – medijų raštingumo ir žiniasklaidos ekspertų komandos – sukurtą ir tarptautinio projekto **BECID** (Baltijos šalių kovos su informacijos sutrikimais centras) metu išplėtotą bei jau praktiškai patikrintą novatorišką **įtraukčių praktinių pratimų rinkinį** su pavyzdžiais ir detaliais scenarijais, kuriuos galima lengvai pritaikyti įvairių dalykų pamokoms.

Šių pratimų tikslas – priartinti medijų raštingumo ugdymąsi prie gyvenimo patirčių, įtraukti moksleivius, su jais bendrauti, išgirsti juos.

Tikime, kad pats geriausias medijų raštingumo ugdymas – tai **pokalbis ir diskusija apie kasdienio gyvenimo aktualijas**.

PRATARMĖ

Todėl DIGIRES pratimai suformuoti taip, kad visus dalyvius įtrauktų ir įgalintų mąstyti, abejoti viešojoje erdvėje pasirodančia informacija, o taip pat skatintų išeiti iš komforto zonos, nes būtent tuomet vyksta tikrasis mokymasis.

Pabrėžiama ir refleksijos apie tai, ką dalyviai patyrė, svarba – tik reflektuojantis žmogus gali priimti tinkamas išvadas.

Praktines užduotis sudaro išsamus „žingsnis po žingsnio“ planas, patarimai ir rekomendacijos, diskusijai skirti klausimai, visapusiškai padėsiantys mokytojui (-ai) operatyviai ir kokybiškai pasiruošti medijų raštingumo pamokoms.

Metodas „**Šoninis skaitymas**“ mokys atpažinti patikimo šaltinio dėmenis, vertinti tekstinę ir vaizdinę informaciją patikimumo aspektu, padės lavinti teksto analizės ir pastabumo detalėms įgūdžius, ugdys lėtesnio turinio vartojimo svarbos.

Interaktyvus užsiėmimas „**Vaikšiotuvės**“ skatins pastebėti ir atpažinti mus supančių medijų pasaulį, suprasti informacinių ir medijų objektų reikšmę kasdieninėje aplinkoje.

Interaktyvus užsiėmimas „**Kategorizuojančios nuomonės**“ padės suprasti, kaip dichotominis mąstymas ir dalykų kategorizavimas į „juoda“ arba „balta“ skaldo visuomenę ir stumia ją konfrontacijos, poliarizacijos bei neapykantos kalbos link.

Metodas „**Neapibrėžtumo suvokimas**“ leis pažinti savo emocijas, elgesį ir informacijos paieškos būdus neapibrėžtumo sąlygomis, ugdys atsparumą manipuliacijoms ir informacijos sutrikimams, tokiems kaip dezinformacija, netikros naujienos ar propaganda, kurie ypač pasireiškia krizių laikotarpiu ir neapibrėžtumo situacijose.

Kviečiame naudotis sukaupta patirtimi ir kurti žinių dalijimosi ratą!

Aptikti ir „nukenksminti“ manipuliatyvų turinį padeda teksto skaitymo ir analizės įgūdžiai, kuriuos galima veiksmingai lavinti, pasitelkus tam tikras kasdieniame gyvenime nesudėtingai pritaikomas technikas. Praktika, kuri gali tapti esmine naršymo internete palydove kiekvieno žmogaus gyvenime, yra **šoninis skaitymas** (angl. lateral reading).

Šoninis skaitymas yra labai svarbus medijų raštingumo įgūdis, kuris apima informacijos ieškojimą ne tik pačiame šaltinyje, bet ir tyrinėjant kelias perspektyvas ir šaltinius vienu metu. Šis metodas leidžia kiekvienam asmeniui įvertinti sutiktos informacijos patikimumą ir pagrįstumą. Lygindami informaciją įvairiose platformose ir analizuodami skirtingų šaltinių profesionalumą ir šališkumą, mokiniai gali geriau suprasti sudėtingus klausimus ir atskirti patikimą informaciją nuo klaidinančios. Šoninis skaitymas skatina kritinį mąstymą ir įgalina mokinius efektyviai orientuotis plačiame skaitmeninės žiniasklaidos kraštovaizdyje.

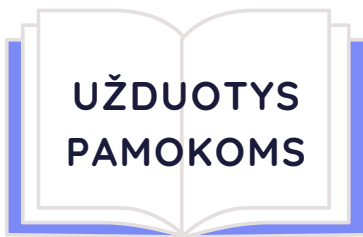
Šoninis skaitymas – tai strategija, naudojama siekiant išsiaiškinti, ar šaltinis yra patikimas lyginant jame pateiktą informaciją su kituose šaltiniuose pateikiama informacija. Šį informacijos vartojimo metodą savo kasdieniame darbe naudoja

profesionalūs faktų tikrintojai, norėdami įsitikinti, ar šaltinis yra patikimas, sužinoti apie jį daugiau kontekstinės informacijos ir patikrinti tekste nurodytus teiginius.

Apdorojant informaciją tokiu būdu palyginti nedaug laiko praleidžiama toje pačioje interneto svetainėje, apie kurią norima sužinoti daugiau informacijos. Vietoje to atsitraukiama nuo puslapio ir žiūrima, ką apie svetainę yra pasakę kiti autoritetingi šaltiniai. Pavyzdžiui, atidaroma daug naršyklės skirtukų, jungiama įvairi informacija iš viso interneto, lyginami skirtingi šaltiniai, kad susidarytų geresnis tiriamos svetainės vaizdas.

Daugelis profesionalių faktų tikrintojų užduodamų klausimų yra tokie patys, kaip ir vertikaliai skaitančiųjų, slenkančių aukštyn ir žemyn vertinamo šaltinio puslapiams. Tačiau, kitaip nei šie skaitytojai, faktų tikrintojai supranta, kad tiesą labiau tikėtina rasti nuorodų į svetainę (ir komentarų apie ją) tinkle nei pačioje svetainėje.

Šoninis skaitymas padeda skaitytojui įvertinti lankomos svetainės kokybę informacijos teisingumo požiūriu, suteikia platesnę perspektyvą apie joje publikuojamą turinį, padeda suprasti, ar svetainė turi redakcinį procesą arba ekspertinę reputaciją, kuri leistų pripažinti svetainės faktų teisingumą.

1. Teksto pažinimas: ar žinėjai, kad skaitome vertikaliai?

PAMOKOS TEMA

Šoninio skaitymo metodas patikimos informacijos paieškai.

KLASĖ

9–12 kl.

DALYKAI, KURIŲ PAMOKOSE GALIMA PRITAIKYTI ŠĮ PAMOKOS PLANĄ

Lietuvių, anglų ir kitos užsienio kalbos, geografija, istorija, pilietinis ugdymas, informacinės technologijos arba klasės valandėlių metu.

PAMOKOS TIKSLAS

Susipažinti su šoninio skaitymo (angl. lateral reading) sąvoka bei metodu, ir parodyti, kaip šių informacijos vartojimo techniką pritaikyti kasdieniame gyvenime.

PAMOKOS UŽDAVINIAI

- 1 Atpažinti patikimo šaltinio ypatybes.
- 2 Mokyti vertinti tekstinę ir vaizdinę informaciją patikimumo aspektu.
- 3 Lavinti teksto analizės ir pastabumo detalėms įgūdžius, taip pat suprasti lėtesnio turinio vartojimo svarbą.

TAIKOMAS METODAS

Šoninio skaitymo (angl. lateral reading).

TRUKMĖ

45 min.

REIKALINGOS PRIEMONĖS

- 1 Skirtingi tekstiniai dezinformacijos pavyzdžiai (pvz., konkrečioje interneto svetainėje pateiktas straipsnis, konkrečioje socialinių tinklų grupėje pateiktas pranešimas).
- 2 Kompiuteris.
- 3 Projektorius.

PASIRUOŠIMAS

Mokytojas (-a) paruošia skaidres apie šoninio skaitymo metodą, kurį galima taikyti vartojant informaciją internete. Prezentacijai pasiruošti padės Stanfordo universiteto pateikiama [mokomoji medžiaga](#) (anglų kalba).

Mokytojas (-a) prieš užsiėmimą atrenka kelis skirtingus dezinformacijos pavyzdžius (pvz., konkrečioje interneto svetainėje pateiktas straipsnis, konkrečioje socialinių tinklų grupėje pateiktas pranešimas).

Galima naudoti <https://minfo.lt/> (tinklalo imituojančio patikimą žurnalistiką) pavyzdžius. Pavyzdžių variantai: straipsnis, patalpintas aktyviai dezinformaciją skleidžiančioje interneto svetainėje; patikimą žiniasklaidos kanalą imituojanti sukčiavimo svetainė, nukopijavusi patikimos interneto svetainės atributus – logotipą, pavadinimą, straipsnių stilių ir pan.; žinutė kontraversiškoje grupėje pasirinktame socialiniame tinkle. Parinktus pavyzdžius gali sudaryti tekstinė ir vaizdinė medžiaga, tačiau svarbiausia, kad jie būtų straipsnio pavidalo, t. y. tekstinė medžiaga sudarytų didelę pavyzdžio dalį.

PAMOKOS EIGA

ĮŽANGA (~ 10 MIN.)

Mokytojas (-a) pristato paruoštą prezentaciją apie šoninio skaitymo metodą, paaiškina jo svarbą ir pritaikymo realiame gyvenime galimybes.

DARBAS SU GRUPE (~ 10–15 MIN.)

Mokiniam duodama praktinė užduotis, kurią galima atlikti tiek individualiai, tiek suskirsčius į nedideles grupes po 2–3 žmones.

Kiekvienas (-a) moksleivis (-ė), jeigu užduotis atliekama individualiai, arba grupė, jeigu darbas – grupinis, savo kompiuteriuose atsidaro mokytojo (-s) pateiktą dezinformacijos pavyzdį.

Užduoties tikslas – naudojantis visais prieinamais atviraisiais šaltiniais išsiaiškinti:

- kuo daugiau informacijos apie interneto svetainę, kurioje buvo patalpintas pateiktas pavyzdys,
- apie straipsnio ar žinutės autorių,
- identifikuoti, kokia informacija pateiktame pavyzdyje teisinga, o kokia – ne,
- įvertinti pateiktą pavyzdį patikimumo aspektu.

Jeigu užduotis atliekama individualiai, dalyviams gali būti pateikiamas tas pats dezinformacijos atvejis, o jeigu grupėse – kiekvienai grupei duodamas skirtingas dezinformacijos pavyzdys. Mokiniai, atlikę užduotį, turi pateikti kuo daugiau nuorodų ir argumentų, kurie paremtų jų prietas išvadas.

PAMOKOS APIBENDRINIMAS

DISKUSIJA (~ 10 MIN.)

Atlikus užduotį mokytojas (-a) surengia diskusiją, kurios metu aptariami pateikti dezinformacijos pavyzdžiai, moksleivių prietos išvados ir sunkumai, su kuriais susidūrė atlikdami užduotį. Moderuojant diskusiją siūlomi šie klausimai:

- Atpasakokite, ką pavyko išsiaiškinti apie pateiktą pavyzdį – interneto svetainę, kurioje jis buvo patalpintas, teksto autorių, iliustracijas (jei tokių buvo), pateiktas pavyzdyje, straipsnio turinį, straipsnyje minimus žmones, vietas, įvykius.
- Kokiais šaltiniais rėmėtės ir kodėl?
- Ar rekomenduotumėte skaityti informaciją, pateiktą šioje svetainėje, socialinio tinklo grupėje, savo draugui ir kodėl?
- Su kokiais sunkumais susidūrėte analizuodami pateiktą pavyzdį?

REFLEKSIJA (~ 10 MIN.)

Moksleivių galima paprašyti apibendrinti savo patirtį užsiėmimo metu trumpai atsakant į šiuos klausimus (galima paprašyti ir užrašyti grįžtamąjį ryšį ant skirtingų lapelių):

- Kaip jaučiausi atlikdamas užduotį?
- Koks žinojimas / žinios būtų padėjęs atlikti šią užduotį?
- Su kokiais sunkumais susidūriau?
- Kas patiko atliekant šią užduotį?

GALIMA NAMŲ DARBO UŽDUOTIS

Galima moksleiviams užduoti namų darbą – pasidomėti, kokiose interneto svetainėse ar socialinių tinklų grupėse dažniausiai naršo jų giminaičiai ar draugai, ir paanalizuoti šiose interneto svetainėse ar socialiniuose tinkluose pateikiamą informaciją patikimumo aspektu taikant šoninio skaitymo metodą.

VIETA JŪSŲ MINTIMS IR UŽRAŠAMS...

2. Medijų apsupty: informacijos objektų reikšmė kasdieniam gyvenimui

Pasak UNESCO organizacijos, taip pat ir kitų pasaulyje labai gerai žinomų autorių, **raštingumas** – tai įvairaus tipo gebėjimų naudotis duomenimis ir informacija visuma su tikslu visa tai, kas keliauja medijomis ir jose, suprasti, analizuoti, interpretuoti, kurti ir bendrauti. **Medijų sąmoningumas** auga tuomet, kai veiksmingai „įdarbinami“ bent trijų tipų „įrankiai“ – žinios (žinojimas apie tai, kaip mąstome), gebėjimas atpažinti jausmus (kaip jaučiamės) ir įgūdžiai veikti.

Gebėjimai naudotis technologiniais medijų siūlomais instrumentais ir programomis, tokiais kaip interneto paieškos sistemos ar asmeninių paskyrų kūrimas socialiniuose tinkluose, tiesiogiai nurodo į įgūdžius (angl. skills), o siekiniai suprasti, analizuoti, vertinti turinį ir savo pažangą – į episteminį žinojimą ir žinias (angl. knowledge). Taigi, ugdantis **medijų raštingumą** neužteks tik gerai „žinoti“: tarkime, kaip patikrinti faktus, kokius pasirinkti interneto įrankius, kur ieškoti patikimo šaltinio, sakyti, kad žinau, kas yra žurnalistika ir pan. Visa tai būtina „naudoti“ ir taikyti: nuolat stebėti ir skaityti kokybišką žurnalistiką, analizuoti socialinių tinklų pranešimus, plačiau neskleisti ir nesidalyti nepatikima ir nepatikrinta informacija.

Kaip matyti, „raštingumo“ sampratai aiškintis ir tokiam pasiekimui įgyti ypač svarbus analitinis ir kritiškas savos patirties, kuri gimsta santykiuje su informacija, apmąstymas. Kaip tik čia ir slepiasi kritinio mąstymo esmė. Tad medijų įgalintas sąmoningumas gimsta šių trijų žingsnių – mąstymo, vertinimo ir veiksmo – visumoje: patirti informaciją; atpažinti ir įvertinti, kas vyksta; fiksuoti naują mintį ir žengti kitą žingsnį.

PAMOKOS TEMA

Informacinių ir medijų objektų reikšmė kasdieninėje aplinkoje.

KLASĖ

9–12 kl.

DALYKAI, KURIŲ PAMOKOSE GALIMA PRITAIKYTI ŠĮ PAMOKOS PLANĄ

Lietuvių, anglų ir kitos užsienio kalbos, geografija, istorija, pilietinis ugdymas, informacinės technologijos arba klasės valandėlių metu.

PAMOKOS TIKSLAS

Ugdyti gebėjimą stebėti ir suprasti informacijos objektus mokyklos, miesto ar kitoje aplinkoje, žiniasklaidoje ar internete. Tam reikia pereiti nuo pasyvaus stebėjimo prie aktyvaus aplinkoje ir įvairiose informacijos formose esančių užuominų ir reikšmių interpretavimo.

PAMOKOS UŽDAVINIAI

- 1 Atpažinti informacinius objektus esančius jus supančioje aplinkoje bei pabandyti suprasti jų reikšmę platesniame medijų kontekste.
- 2 Ugdyti gebėjimą kritiškai mąstyti apie informacinę aplinką.

TAIKOMAS METODAS

Interaktyvi užduotis „**Vaikšiotuvės**“ („lėto mokymosi“ (angl. „slow learning“) užduotis.

„Lėto mokymosi“ strategija reiškia tokių užduočių ir metodų naudojimą, kuomet jų metu, mokymų dalyviams yra suteikiama galimybė skirti daugiau laiko aplinkos, jos reiškinų ir objektų pažinimui, stebėjimui ir refleksijai.

Gyvename sparčiame informacijos laike, kuomet skiriame mažai laiko sąmoningumo praktikai. Todėl ši mokymosi strategija leidžia sustoti ir pabandyti pažinti kokius jausmus, mintis, svarstymus sukelia esama aplinka ar joje esantys objektai.

TRUKMĖ

45 min. (taip pat galima užduotį padalinti į dvi pamokas / 90 min.).

REIKALINGOS PRIEMONĖS

- 1 Aplinkos „ženklų“ fiksavimui: miesto / vietovės žemėlapis (jeigu užduotis atliekama ne mokyklos erdvėje) (gali būti ir didesnio pastato planas), užrašinės, rašikliai, išmanieji telefonai.
- 2 Patirties refleksijai pasirinktuoju medijų formatu (namų darbas): grupės sukurtas darbas (medijų produktas) gali būti fotopasakojimas (nuotraukos su paaiškinimais / citatomis, dienoraštis, piešinys). Jeigu užduodamas pasiruošimas kitai pamokai: tinklalaidė, videokūrinys, tinka visi kūrybiški būdai.

PAMOKOS EIGA

ĮŽANGA (~ 5-10 MIN.)

- 1 Moksleiviai susiskirsto poromis arba mažomis grupėmis ir aptaria pateiktus klausimus:
 - Kas jums yra medijos?
 - O kas yra informaciniai objektai?

Šiuolaikiniuose kontekstuose žodis „**medija**“ arba „**medijos**“ nurodo ne tik į tradiciškai įprastą žiniasklaidos tipą, kaip kad spauda, radijas ir televizija, bet mūsų dėmesį kreipia į visas informacijos ir komunikacijos terpes ir priemones, kuriomis siekiama komunikuoti ir kuriose talpinamas informacinis turinys. Medija gali būti fotografija, kinas, internetas. Įvairiausias socialinių tinklų medijas savo veikloje aktyviai naudoja visi – nuo paprastų žmonių iki politikos, verslo, mokslo, sporto, populiariosios kultūros veikėjų. Medijomis gali būti kuriamas menas (**medijų menas**).

Informaciniais objektais galime laikyti fizinius arba skaitmeninius objektus, kurie yra naudojami informacijai perduoti / perteikti arba saugoti, pavyzdžiui, plakatai, reklaminiai stendai, ženklai, spausdintinė medžiaga, kompiuteriai, vaizdo kameros ir kt. esantys mūsų informacinėje aplinkoje.

- 2 Moksleiviams paaiškinama interaktyvi „vaikščiotuvių“ užduotis:
 - Moksleiviams pristatomas šios pamokos tikslas ir uždaviniai.
 - Porose ar mažose grupėse moksleiviai pasirenka „maršrutą“ (tai gali būti erdvė mokykloje (viduje), mokyklos kieme, klasėje) ir šioje aplinkoje ieško ir dokumentuoja įvairius „ženklus“, t. y. objektus, žinutes, matomus ir atvira akimi nematomus dalykus. Pavyzdžiui, mokykloje įrengtos kameros, telefonai, plakatai, paveikslai, lipdukai, knygos ir kiti informaciniai objektai.
 - Išsiaiškinę užduotį, moksleiviai pasiskirsto vaidmenimis (maršruto planuotojas / (-a), rašytojas / (-a), fotografas / (-ė), dizaineris / (-ė), žurnalistas / (-ė), ... vaidmenys gali apsijungti, t. y. vienas žmogus gali turėti kelias užduotis).

DARBAS SU GRUPE (~ 20 MIN.)

- Susiplanavusios maršrutą (pradžią, suplanuotus stabelėjimus, pabaigą) visos grupelės pajuda savo numatytomis kryptimis. Kaip pagalbinę medžiagą, moksleiviams galima duoti „Ženklų skaitymo“ atmintinę.
- Atradę „ženklą“ (medijų ar informacijos objektą), skiria laiko jį „perskaityti“: diskutuoja, fiksuoja (fotografuoja), aiškinasi, atlieka tyrimą ar interviu.

„Ženklų skaitymo“ atmintinė: tinkamai užduoti klausimai, kuriuos aptaria grupės:

Kaip apibūdintumėte aplinką: tyli, triukšminga, draugiška, agresyvi, dominuojanti, ... kokie (medijų ir informacijos objektų) požymiai j tai nurodo? Pavyzdžiui, skelbimų lentoje galite pastebėti daug skirtingų žinučių, vienos žinutės gali būti draugiškos ir patrauklios (pvz. kvietimas prisijungti prie debatų klubo), o kitos agresyvesnės (pvz. nurodymai nešiukšlinti mokyklos teritorijoje).

Kas yra matoma ir ko nematyti medijų ir informacijos objekte: pavyzdžiui, pasirinktasis informacijos objektas yra „kopijavimo aparatas“ – kokius duomenis jis renka, kas juos archyvuoja ir saugo, koku tikslu, kam tai naudojama, ...?

PAMOKOS APIBENDRINIMAS

DISKUSIJA (~ 10 MIN.)

- Kokį pasakojimą galite sukurti iš šios patirties? Kaip medijos veikia mūsų aplinką ir pasirinkimus?
- Kokį medijų produkto formatą pasirinkti šiai istorijai (savo patirčiai) papasakoti? Kodėl?

REFLEKSIJA (~ 10 MIN.)

Moksleivių galima paprašyti apibendrinti savo patirtį užsiėmimo metu trumpai atsakant į šiuos klausimus (galima paprašyti ir užrašyti grįžtamąjį ryšį ant skirtingų lapelių):

- Kaip jaučiausi atlikdamas užduotį?
- Koks žinojimas / žinios būtų padėjęs atlikti šią užduotį?
- Su kokiais sunkumais susidūriau?
- Kas patiko atliekant šią užduotį?

GALIMA NAMŲ DARBO UŽDUOTIS

Moksleiviai paruošia pristatymą: grupės sukurtas darbas (medijų produktas) gali būti fotopasakojimas (nuotraukos su paaiškinimais / citatomis, dienoraštis, piešinys). Jeigu užduodamas pasiruošimas kitai pamokai: tinklalaidė, videokūrinys, tinka visi kūrybiški būdai.

VIETA JŪSŲ MINTIMS IR UŽRAŠAMS...

3. Išankstinės nuostatos: kodėl tai pavojinga?

Esame linkę į **dichotominį mąstymą** – t. y. vertiname dalykus kaip juodus arba baltus, gerus arba blogus. Baltoje pusėje matome save ir iš šios baltos perspektyvos žiūrime bei vertiname kitus. Tai dažniausiai nesąmoninga mąstymo tendencija, kuri palengvina kasdienį gyvenimą (nereikia giliai mąstyti ir eikvoti energijos). Taip pat tai yra ir tam tikra gynybinė reakcija. Būtent dėl to dichotominis mąstymas ypatingai pasireiškia didelio neapibrėžtumo sąlygomis. Smegenys nusiramina žinodamos atsakymą, ar tai grėsmė, ar saugu, ar tai draugas, ar priešas.

Tačiau toks mąstymas gali būti ir pavojingas. Būtent dichotominis mąstymas yra pagrindinė visuomenės **poliarizacijos** priežastis. Jis nesąmoningai stumia mus konfrontacijos ir neapykantos kalbos link. Dažnai pereina į skaldančią komunikaciją ir veiksmus: lemia tai, kad skleidžiame neapykantos kalbą, naudojame necenzūrinius žodžius.

Realybė nėra juoda arba balta. Ji yra pilka – šviesesnė ar tamsesnė, bet pilka. Greitas atsakymas – lygu poliarizuotas atsakymas, o kritinis mąstymas prasideda pilkojoje zonoje.

Būtent šis pilkumas ir yra kritinio mąstymo požymis, kuriame sunku būti, jis reikalauja daugiau smegenų darbo, galbūt dėl jo didėja neapibrėžtumas. Tačiau galima treniruoti, kaip prisijaukinti neapibrėžtumą ir pilkąją zoną (tarp juoda ir balta).

Kritinis mąstymas yra apie kitos perspektyvos priėmimą, neprarandant savo tapatybės. Sąmoningas mąstymas apie mąstymą yra viena iš kritinio mąstymo auksinių taisyklių. Todėl nereikia bijoti suabejoti šaltiniais ar asmenimis, kurie mums gražūs, kurie yra populiarūs, kuriais iki šiol pasitikėjome. Užduokime sau klausimą – ar tam turiu faktinių įrodymų? Galbūt suprasime, kad iš pirmo žvilgsnio balta iš tiesų yra šviesiai pilka.

PAMOKOS TEMA

Nuomonių kategorizacija (poliarizacija) ir visuomenės susiskaldymas kaip dezinformacijos poveikio pasekmė.

KLASĖ

9–12 kl.

DALYKAI, KURIŲ PAMOKOSE GALIMA PRITAIKYTI ŠĮ PAMOKOS PLANĄ

Lietuvių, anglų ir kitos užsienio kalbos, geografija, istorija, pilietinis ugdymas, informacinės technologijos arba klasės valandėlių metu.

PAMOKOS TIKSLAS

Supažindinti moksleivius su nuomonių kategorizacija (polarizacija – susigrupavimu į du priešingus polius), apimančia skirtingus klausimus ar aktualias problemas. Padėti mokiniams suprasti, kaip kategorizavimas skaldo visuomenę, kuomet kilus aktualiam klausimui, ji skyla į dvi „stovyklas“ ir žmonių nuomonės polarizuojasi. Paaiškinti, kad tai gali būti dezinformacijos poveikio pasekmė – vienas didžiausių dezinformacijos poveikių yra nuomonių, požiūrių ar net vertybių polarizacija.

PAMOKOS UŽDAVINIAI

- 1 Susipažinti su pagrindinėmis sąvokomis: informacija, dezinformacija bei jų poveikiu visuomenei.

- 2 Susipažinti su metodu „Kategorizuojančios nuomonės („juoda“ ar „balta“ testas)“ bei jo tikslais.
- 3 Atliekant užduotis, suprasti, kas lėmė vienokį ar kitokį aptariamo klausimo ar dalyko vertinimą.
- 4 Suprasti ir gebėti atsakyti, kodėl pavojinga vertinti dalykus tik kaip „juoda“ arba „balta“, „gerai“ arba „blogai“ bei kas skatina tokį dalykų vertinimą?
- 5 Suprasti ir gebėti pakomentuoti, kuo yra pavojinga dezinformacija bei kas yra patikimas informacijos šaltinis?
- 6 Apibendrinti ir reflektuoti patirtį, įvardinant, ką suprato iš šios pamokos, kas patiko, kas labiausiai įsiminė, o kas buvo sudėtinga?

TAIKOMAS METODAS

Interaktyvi užduotis „Kategorizuojančios nuomonės („juoda“ ar „balta“ testas)“.

TRUKMĖ

1–2 valandos (priklauso nuo moksleivių skaičiaus ir kaip detalai diskutuojamas kiekvienas klausimas).

REIKALINGOS PRIEMONĖS

- Mokytojui (-ai): prezentacija, užrašinė su paruoštais klausimais.
- Moksleiviams: rašiklis ir popierius (popieriaus lapų kiekis priklauso nuo moksleivių skaičiaus) arba išmanusis telefonas su interneto ryšiu.

GALIMI UŽDUOTIES PRITAIKYMO BŪDAI

Jeigu visi moksleiviai turi išmaniuosius telefonus su interneto ryšiu, užduotį galima atlikti anonimiškai naudojant tiesioginės apklausos programėles, kaip „Slido“, „Mentimeter“ ir pan. Tačiau mokytojas (-a) turi tuo įsitikinti ir tam iš anksto pasiruošti. Galimas ir išankstinis mokinių įspėjimas, kad užsiėmimui bus reikalingi mobilieji telefonai su interneto ryšiu.

PASIRUOŠIMAS MOKYTOJUI (-AI)

Į užrašinę susirašyti klausimus (pvz., 10 klausimų), kurių visi prasideda „Ką manote apie ...?“ Pvz.:

- Ką manote apie globalų atšilimą?
- Ką manote apie švietimo sistemą Lietuvoje?

- Ką manote apie „TikTok“ programėlę?
- Ką manote apie šaukimą į privalomąją karo tarnybą?
- Ką manote apie informacines atakas apie užminuotas mokyklas?
- ...

ir pan. (rekomenduotina įtraukti klausimus, kurie yra aktualūs užsiėmimo vedimo dieną, vengti moksleiviams jautrių klausimų).

PAMOKOS EIGA

ĮŽANGA (~ 10–15 MIN.)

- 1 Trumpai aptariamos pagrindinės sąvokos: informacija, dezinformacija ir jų poveikis visuomenei.

Informacijos poveikis visuomenei ar pavienio asmens sąmonei jau ne vieną dešimtmetį tyrinėjamas iš skirtingų disciplinų perspektyvų: psichologijos, sociologijos ar antropologijos.

Dezinformacijos poveikio visuomenei nustatymas yra vienas didžiausių iššūkių šių komunikacijos formų tiriantiems mokslininkams. Nors socialinės apklausos, eksperimentai, socialinių tinklų duomenys ar žmonių stebėjimas natūralioje aplinkoje turi savų privalumų ir trūkumų, tačiau vienas pastebimų minusų yra tai, kad tyrėjas (-a) turi įtakos galutiniams rezultatams. Verta pažymėti, kad dezinformacijos poveikis žmonėms pasireiškia skirtingai, t. y. skirtingas poveikis suvokimui, požiūriui, įsitikinimams ar nuomonei ir šio poveikio paskatintai elgsenai. Tai priklauso nuo **žmonių atsparumo** (angl. resilience) manipuliuojančiai komunikacijai, o tam turi įtakos išsilavinimas, socialinis, ekonominis, demografinis ar psichologinis pažeidžiamumas.

- 2 Moksleiviams pristatoma interaktyvi užduotis „Kategorizuojančios nuomonės („juoda“ ar „balta“ testas)“ bei šios pamokos tikslas.

DARBAS SU GRUPE (~ 30-40 MIN.)

- Auditorijai parodoma skaidrė, kurioje užrašyta tik klausimo pradžia: „Ką manote apie ...?“ Vizualizacijai rekomenduojama naudoti skaidrę, kurioje parodomas spalvų ir atspalvių spektras nuo juodos iki baltos spalvos. Pvz.:

blogis

gėris

- Tuomet perskaitomi visi paruošti klausimai, o moksleiviai užrašo atsakymus savo lapuose.
- Mokiniam atsakius į visus klausimus, skaitomas pirmas klausimas ir kiekvienas auditorijos narys garsiai perskaito savo atsakymą. Mokytojo (-s) tikslas yra identifikuoti su pozityvumu (gėriu) ir negatyvumu (blogiu) asocijuojamus atsakymus.

Rekomenduojama auditorijos paprašyti parodyti, į kurią skaidrės vietą jie „įdėtų“ savo nuomonę aptariamam klausimui. Jei auditorija linkusi parodyti arti centro (kas praktikoje ypač retas reiškinys), tačiau atsakymas savo reikšme ar konotacija yra akivaizdus „balta“ ar „juoda“, rekomenduotina paprašyti pateikti žodį, kuris nuomonę dar labiau poliarizuotų.

Pastaba. Atliekant šį pratimą, auditorijos nuomonės gali išsiskirti ir tai gali paskatinti priešpriešą. Todėl būtinas mokytojo (-s) auditorijos moderavimas. Esant nuomonių išsiskyrimui, būtina akcentuoti natūralų skirtingų nuomonių egzistavimą visuomenėje, o esant reikalui parodyti skaidrę, kurioje du personažai, žiūrintys iš skirtingų pusių, nesutaria, kokį skaičių mato: 6 ar 9.

- Susipažinus su atsakymais, auditorijai pateikiamas klausimas „Kas suformavo tokią nuomonę?“, „Kas yra informacijos šaltinis?“. Parašyti po vieną (daugiausia tris) priežastį.

PAMOKOS APIBENDRINIMAS

DISKUSIJA (~ 15 MIN.)

- Ką supratote iš šios patirties?
- Kaip gaunama informacija veikia mūsų nuomonę ir vertinimus?
- Kodėl skirtingų visuomenės narių nuomonės išsiskiria?
- Kuo pavojinga dezinformacijos suformuota nuomonė?
- Kodėl pavojinga vertinti dalykus vien kaip „juoda“ arba „balta“, „gerai“ arba „blogai“? Kas skatina tokį vertinimą?
- Kodėl svarbus patikimas informacijos šaltinis? Kas yra patikimas informacijos šaltinis?

REFLEKSIJA (~ 10 MIN.)

- Kas patiko?
- Kas buvo sudėtinga?
- Ką buvo sunku suprasti?
- Kas labiausiai įsiminė?

VIETA JŪSŲ MINTIMS IR UŽRAŠAMS...

4. Informacijos paieška: kaip mes išgyvename neapibrėžtumo sąlygomis?

Manipuliacijos ir informacijos sutrikimai, tokie kaip dezinformacija, netikros naujienos ar propaganda, ypač pasireiškia ir geriausiai veikia krizių laikotarpiu bei neapibrėžtumo sąlygomis, kuomet žmonės yra labiausiai pažeidžiami. Žmogus turi pasąmoningą norą kontroliuoti ateitį, o **neapibrėžtumas** sietinas su nežinomybe, kuri apsunkina ateities prognozavimą. Tokiomis sąlygomis imame jausti baimę, nerimą. Pradedame ieškoti atsakymų žiniasklaidoje, socialiniuose tinkluose. Tampame imlūs bet kokiai informacijai, kuri mums padeda „pajausti ateitį“ – atgauti kontrolę. Deja, bet dažnai tai būna dezinformacija – greitai pagaminama ir nereikalaujanti faktų.

Priimdami svarbius sprendimus (pvz., sveikatos, finansų, saugumo ar politikos), remiamės esama informacija, asmeninėmis ir kolektyvinėmis nuostatomis. Todėl ypač svarbu atkreipti dėmesį į dezinformaciją, kuri pasirodo tuomet, kai visuomenėje atsiranda naujas ar jautrus klausimas.

Be to, esame linkę pirmiausia reaguoti emocijomis, o ieškodami atsakymų, darome daug kognityvinių klaidų. Todėl ne visuomet sumažiname neapibrėžtumą (neretai jį tik padidiname).

Pavyzdžiui, ieškome informacijos, kuri patvirtintų mūsų įsitikinimus ir nuomones; pirmiausia atkreipiame dėmesį į tai, kas ryšku; remiamės lengvai pasiekiamą, bet nebūtinai patikimą, informacija, randama internete ar socialiniuose tinkluose; esame įpratę formuoti savo nuomonę pagal mus pirmiausia pasiekusią informaciją, o vėliau ją mums būna sunku pakeisti ir pan.

Todėl, skaitydami šaltinį, visuomet užduokime sau klausimus: 1) kodėl ši informacija man turėtų būti svarbi; 2) kokią emociją ji man sukelia; 3) kodėl aš taip reaguuju; 4) kas yra žinutės autorius; 5) ar žinutėje pateikiami argumentai, ar tai tik nuomonė?

PAMOKOS TEMA

Emocijos, elgesys ir informacijos paieška neapibrėžtumo sąlygomis.

KLASĖ

9–12 kl.

DALYKAI, KURIŲ PAMOKOSE GALIMA PRITAIKYTI ŠĮ PAMOKOS PLANĄ

Lietuvių, anglų ir kitos užsienio kalbos, geografija, istorija, pilietinis ugdymas, informacinės technologijos arba klasės valandėlių metu.

PAMOKOS TIKSLAS

Supažindinti moksleivius su neapibrėžtumu, pasireiškiančiu po reikšmingų įvykių / situacijos pasikeitimo ar krizių metu.

PAMOKOS UŽDAVINIAI

- 1 Susipažinti su metodu „Neapibrėžtumo suvokimas“ bei jo tikslu.
- 2 Atliekant užduotis, suprasti ir gebėti įvardinti, kaip jaučiasi konkrečioje neapibrėžtumo situacijoje, kaip elgiasi bei kur ieško informacijos, ir kodėl?
- 3 Apibendrinti ir reflektuoti patirtį, įvardijant, ką suprato iš šios pamokos, kas patiko, kas labiausiai įsiminė, o kas buvo sudėtinga?

TAIKOMAS METODAS

Interaktyvi užduotis „Neapibrėžtumo suvokimas“.

TRUKMĖ

1 val.

REIKALINGOS PRIEMONĖS

Dideli lapai, spalvoti markeriai (taip pat gali būti projektorius).

PASIRUOŠIMAS

Keliais sakiniais aprašyti hipotetinę situaciją, kurioje atsispindėtų kritinis įvykis. Tai gali būti nacionalinio lygmens įvykis (pvz., melagingi laišakai apie paslėptus sprogmenis masiškai siųsti mokykloms) arba regioninio (priklausomai, kur vyksta užsiėmimas) lygmens įvykis (pvz., smurto ar priekabiavimo, narkotinių medžiagų aptikimo mokykloje atvejis).

GALIMI UŽDUOTIES PRITAIKYMO BŪDAI

Siekiant didesnio įtraukimo, galima vizualizuoti hipotetinį įvykį naudojant infografinius simbolius ir prezentacijos efektus.

Taip pat atsakymus į klausimus galima pateikti naudojant tiesioginės apklausos programas, kaip „Slido“ ar „Mentimeter“. Tokiu būdu bus didinamas anonimiškumas ir, tikėtina, atvirumas bei auditorija labiau įsitrauks. Tačiau būtina užtikrinti interneto ryšį ir būti įsitikinęs, kad moksleiviai turės išmaniuosius telefonus su interneto ryšiu.

PAMOKOS EIGA

ĮŽANGA (~ 5-10 MIN.)

Moksleiviams pristatoma interaktyvi užduotis „Neapibrėžtumo suvokimas“ bei pamokos tikslas.

DARBAS SU GRUPE

(~ 30-40 MIN.)

- Auditorija supažindinama su situacija. Ją galima perskaityti balsu ar pateikti skaidrėje.
 - Tada pateikiami klausimai, o auditorijos atsakymai fiksuojami atskiram klausimui skirtame dideliame lape:
- 1 Kaip jaučiatės tokioje situacijoje? Kodėl?
Pirmuoju klausimu būtina fiksuoti emocijas, o ieškant šių emocijų priežasčių referuoti į informacijos trūkumą, kuris sukelia neapibrėžtumą.

- 2 Ką darote tokioje situacijoje? Kodėl?
Antruoju klausimu mokytojas (-a) auditoriją stengiasi vesti prie greitos, aiškios ir suprantamos informacijos svarbos tam, kad žmonės galėtų imtis kažkokių veiksmų.
- 3 Kur ieškosite informacijos? Kodėl?
Trečiuoju klausimu vertinamas informacijos šaltinių pasirinkimas. Auditorijai taip pat pateikiamas viena iš hipotetinių situacijų, kai oficialios informacijos dar nėra, o socialinėse medijose pseudoekspertai dalijasi patarimais. Šiuo klausimu būtina akcentuoti informacijos šaltinio ekspertiškumą ir šio ekspertiškumo vertinimą (eksperto (-ės) pareigos, išsilavinimas, patirtis ir pan.).

PAMOKOS

APIBENDRINIMAS

DISKUSIJA (~ 10 MIN.)

- Ką supratote iš šios patirties?
- Kaip žmogus reaguoja neapibrėžtumo sąlygomis ir kodėl?
- Kodėl neapibrėžtumo sąlygomis dezinformacija pasirodo pirmiau už faktais paremtą informaciją?
- Kas apibrėžia informacijos šaltinio ekspertiškumą?

Natūrali žmogaus reakcija į neapibrėžtumą – greitos, aiškios ir suprantamos informacijos paieška. Tokia reakcija į neapibrėžtumą yra skatinama noro žinoti grėsmės mastą, kaip tai palies kiekvieną asmeniškai ir kaip elgtis, kad apsisaugotum. Neapibrėžtumo mažinimas yra kontrolės atgavimas. Kadangi dezinformacijai nereikia laiko faktų įvertinimui ar situacijos ištyrimui, ji dažniausiai pasirodo pirma, klaidingai mažina neapibrėžtumą krizių ar svarbesnių įvykių atveju.

VIETA JŪSŲ MINTIMS IR UŽRAŠAMS...

REFLEKSIJA (~ 10 MIN.)

- Kas patiko?
- Kas buvo sudėtinga?
- Ką buvo sunku suprasti?
- Kas labiausiai įsiminė?

PABAIGOS ŽODIS: O KAS TOLIAU?

Šiuolaikinėse medijose cirkuliuojanti informacija toli gražu nėra tyli ir rami upė. Čia galime rasti ir labai patikimos, ekspertų sukurtos informacijos, ir manipuliatyvaus turinio, galinčio kelti grėsmę visuomenei. Gera žinia ta, kad įdėdami šiek tiek pastangų, kiekvienas galime ugdyti kritinį mąstymą, atsparumą skaitmeniniams informacijos trikdžiams bei gebėjimą atskirti kokybišką turinį. Todėl toliau kviečiame gilinti medijų ir informacinio raštingumo žinias bei jas pritaikyti praktikoje, pasitelkiant mūsų atrinktus naudingus šaltinius ir priemones.

NAUDINGOS NUORODOS IR ŠALTINIAI (LIETUVIŲ K.)

- DIGIRES. (2022). Medijų raštingumo ir kritinio mąstymo ugdymo vadovas darbui su grupe „Medijų raštingumas be mitų: Kaip atpažinti tiesą ir atsispirti melui?“. Prieiga per internetą: https://digires.lt/wp-content/uploads/2023/04/Metodologinis_leidinys.pdf
- IREX. (n.d.). Medijų raštingumo trenerio vadovas. Prieiga per internetą: https://veryverified.eu/wp-content/uploads/2022/11/L2D_LT-LT.pdf
- IREX. (n.d.). Nuotolinis medijų raštingumo kursas. Prieiga per internetą: <https://veryverified.eu/lt/home-lietuviskai/>
- Švietimo, jaunimo, sporto ir kultūros generalinis direktoratas. (2022). Kovos su dezinformacija ir skaitmeninio raštingumo skatinimo per švietimą ir mokymą gairės mokytojams ir ugdytojams. Europos Komisija. Prieiga per internetą: <https://op.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/a224c235-4843-11ed-92ed-01aa75ed71a1>
- Ugdymo plėtotės centras. (2015). Medijų ir informacinio raštingumo ugdymo metodinė medžiaga. Prieiga per internetą: https://nepatogauskinoklase.lt/wp-content/uploads/2021/12/medijurastingumaslt_leidinys.pdf

NAUDINGOS NUORODOS IR ŠALTINIAI (ANGLŲ K.)

- DIGIRES. (2020). Building Digital and Resilient Citizenship: Policy Guidelines. Available from: https://digires.lt/wp-content/uploads/2023/02/D1.5_Policy-suggestions.pdf
- DIGIRES. (2020). Informed Deliberation and the Digital Age: A Question of Quality of Media Texts. Available from: https://digires.lt/wp-content/uploads/2023/02/D1.5_Policy-suggestions_DQI.pdf
- DIGIRES. (2020). Report on research activities of the Baltic research foundation. Available from: https://digires.lt/wp-content/uploads/2023/02/D1.3_Report-on-research-activities.pdf
- IREX. (n.d.). Online course of media literacy VERY VERIFIED. Available from: <https://veryverified.eu/>

APIE DIGIRES

Mes, Baltijos skaitmeninio atsparumo tyrimų centras DIGIRES, esame komanda, sudaryta iš akademinės bendruomenės, žiniasklaidos organizacijų atstovų, nepriklausomų žurnalistų ir kitų savo srities profesionalų, veikiančių medijų raštingumo srityje.

Esame pirmasis bendradarbiavimo skaitmeninio atsparumo srityje pavyzdys ne tik Lietuvoje, bet ir Baltijos šalyse. Siekiame burti panašiose medijų raštingumo, visuomenės skaitmeninio atsparumo, tvarios demokratijos plėtotės tematikose dirbančius ekspertus ir organizacijas bei parodyti būdus, kaip plėtoti visuomenės atsparumą nuosekliai ir kryptingai, ieškant naujų formų, per susitarimus ir bendradarbiavimą tarp skirtingus sektorius atstovaujančių šalies organizacijų, įstaigų, valstybės institucijų.

Esame įsitikinę, kad itin dinamiškuose skaitmeninės visuomenės pokyčiuose svarbu telkti ekspertines žinias, atvirai ieškoti naujų sprendimo būdų ir vienytis kuriant saugią ir tvarią Lietuvos skaitmeninę erdvę. Esame tikri, kad maža valstybei, norinčiai realaus pokyčio, būtinas partnerysčių kūrimas – tik bendradarbiaudami ir dalindamiesi ekspertinėmis žiniomis galime pasiekti svarbių tikslų.

APIE DIGIRES

Nuosekliai plėtodami skirtingas kovos su dezinformacija bei skaitmeninio, medijų ir informacinio raštingumo ugdymo veiklas (mokslo tyrimus, mokymus, strategijas, siūlymus viešosios politikos sprendimams ir reguliavimo praktikai), dirbame su mokslininkais, tyrėjais, studentais, mokytojais, žurnalistais, bibliotekininkais, viešosios politikos įgyvendintojais, Lietuvos kariuomene ir kitomis organizacijomis.

Nuolat kuriame dezinformacijos identifikavimo ir analizės metodikas, bendradarbiaujame su Lietuvos ir Europos žiniasklaida, atskleidžiant dezinformacijos atvejus bei šviečiant plačiąją visuomenę, kaip atpažinti netikras naujienas ir melagingus visuomenės patiklumu manipuliuojančius naratyvus. Organizuojame medijų raštingumo seminarus Lietuvoje, rengiame savarankiško mokymosi medžiagą, skirtingoms profesionalų grupėms skaitome paskaitas apie faktų tikrinimą. Teikiame rekomendacijas įvairių lygių institucinei partnerystei, siekiant aktyvesnės skaitmeninio atsparumo veiklų plėtotės.

Aktyviai dalyvaudami tarptautiniuose susitikimuose, dalinamės patirtimi bei ateities veikloms mezgame bendradarbiavimą su kolegomis ir organizacijomis iš kitų Europos šalių. Bendradarbiaujame su dezinformaciją tiriančiu Šiaurės šalių tinklu NORDIS, plečiame patirties sklaidą Baltijos šalių regione, prisidėdami prie projekto BECID, kuris priklauso Europos skaitmeninės žiniasklaidos observatorijai (EDMO), įgyvendinimo – pasitelkdami faktų tikrinimą, medijų raštingumo praktikas, mokslinius tyrimus, plėtojame demokratinį atsparumą kiekvienoje Baltijos valstybėje atskirai bei kuriame bendrą visų trijų (Lietuvos, Latvijos ir Estijos) valstybių regioninį atsparumą.

Plačiau su mūsų vykdoma veikla ir sukurtais produktais kviečiame susipažinti DIGIRES tinklalapyje www.digires.lt.

APIE BECID

Baltijos šalių kovos su informacijos sutrikimais centras (BECID) yra faktų tikrinimo, medijų raštingumo, žiniasklaidos praktikos ir akademinų tyrimų ekspertų, kovojančių su informaciniais sutrikimais ir skatinančių medijų raštingumą Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje, tinklas.

BECID daugiausia dėmesio skiria reguliariems faktų patikrinimams, dezinformacijos suvokimo tyrimams ir medijų raštingumo kampanijoms, kuriomis siekiama didinti informacinį atsparumą ir medijų raštingumą. BECID priklauso Europos skaitmeninės žiniasklaidos observatorijos (EDMO) tinklui.

Plačiau su BECID vykdoma veikla ir sukurtais produktais kviečiame susipažinti tinklalapyje www.becid.eu.

SUDARYTOJAI

Auksė Balčytienė

DIGIRES asociacijos vadovė ir vyriausioji tyrėja, Vytauto Didžiojo universiteto Viešosios komunikacijos katedros profesorė, VDU UNESCO medijų ir informacinio raštingumo įtraukiai žinių visuomenei katedros vadovė

Rimgailė Kasparaitė

Vytauto Didžiojo universiteto jaunesnioji mokslo tyrėja, VDU komunikacijos ir informacijos doktorantė

Aistė Meidutė

Žurnalistė, faktų tikrintoja, naujienų portalo DELFI projekto „Melo detektorius“ redaktorė

Kristina Berksun

Vytauto Didžiojo universiteto jaunesnioji mokslo tyrėja, komunikacijos specialistė

Darius Remeika

Vytauto Didžiojo universiteto jaunesnysis mokslo tyrėjas, informacinių ir psichologinių operacijų bei dezinformacijos ekspertas

Austėja Vaičiulevičiūtė

Dizainerė ir maketuotoja

PRIEDAS

„Ženklių skaitymo“ atmintinė: tinkamai užduoti klausimai, kuriuos aptaria grupės

Kaip apibūdintumėte aplinką: tyli, triukšminga, draugiška, agresyvi, dominuojanti, ... kokie (medijų ir informacijos objektų) požymiai į tai nurodo? Pavyzdžiui, skelbimų lentoje galite pastebėti daug skirtingų žinučių, vienos žinutės gali būti draugiškos ir patrauklios (pvz. kvietimas prisijungti prie debatų klubo), o kitos agresyvesnės (pvz. nurodymai nešiukšlinti mokyklos teritorijoje).

Kas yra matoma ir ko nematyti medijų ir informacijos objekte: pavyzdžiui, pasirinktasis informacijos objektas yra „kopijavimo aparatas“ – kokius duomenis jis renka, kas juos archyvuoja ir saugo, kokiu tikslu, kam tai naudojama, ...?

